

DUROVICS ALEX

EPERJES – AZ EVANGÉLIKUS JOGAKADÉMIA 1918/19-ES TANÉVE ÉS MISKOLCRA KÖLTÖZÉSE

Az eperjesi jogi akadémiát 1862-ben alapították újjá, és az iskola ezzel a felvidéki családok fontos képzőhelyévé vált. Az I. világháború során az oktatást sokszor megzavarták az elszállásolt katonák, és nehézséget okozott a harcoló oktatók helyettesítése. A háború után, de még Trianon előtt szóba került az iskola Miskolcra telepítése. Eperjes csehszlovák megszállása után (1918 decembere) és a jogi képzés betiltása után az iskolát márciusban Miskolcra költöztették, ahol az ősszel megkezdődhetett az oktatás.

Kulcsszavak: felsőoktatás, evangélikus jogakadémia, Eperjes, Miskolc

PREŠOV – MOVING OF THE LUTHERAN LAW SCHOOL TO MISKOLC IN THE ACADEMIC YEAR 1918/19. The Law School in Prešov was (re)established in 1862 and became a very important educational centre for Upper Hungarian families. During the WW I the education was frequently disturbed by garrisoned military troops, and the substitution of fighting professors was a huge challenge for the school. Before the treaty of Trianon there were plans to move the school to Miskolc, but after the Czechoslovakian occupation of Prešov (December 1918) and the forbidding of the education in the Law School, the school moved in March 2019 to Miskolc and started the education in the fall of 1919.

Keywords: higher education, Lutheran Law School, Prešov, Miskolc

Az eperjesi jogakadémia kibontakozása

Ahhoz, hogy bemutathassuk mindazokat a lépéseket, amelyek az eperjesi kollégium jogakadémiájának elköltözésével jártak, szükséges megismernünk az intézmény kibontakozásának és reményteljes jövővel kecsegtető fejlődésének néhány lényeges elemét. A lutheránus felsőfokú tanintézetek sorában az 1665-ben alapított eperjesi iskolának – korai létrejöttét követően – kalandos élete volt. Az intézmény sok más protestáns iskolához hasonlóan vívta ki megmaradásának jogát, és túlélve számos megpróbáltatást, vált a 19. század során igen jelentős, sokrétű iskolává.

Bár a kollégium jogi tanfolyamát az „*Entwurf*” időszakában kétéves képzésre bővítették ki, az végül a kormányzat által kierőszakolt személyzeti változtatások következtében teljesen megszűnt.¹ A mindinkább jelentkező hiányának kérdésével 1861. szeptember 2-án foglalkozott az iskola pártfogósági gyűlése. A jogi tanfolyam felállításával

¹ VANDRÁK András, *Az Eperjesi Egyházkerületi, Ág. H. Evangelikus Collegium multjanak és jelen állapotjának vázlatos rajza* (Eperjes: Staudy Antal, 1867), 33–34.

az iskola egy, a királyi jogakadémiákkal versenyre szállni képes intézmény létrehozását irányozta elő. Ennek keretében ekkor még csak kétéves tanfolyamot szerveztek öt tanárral, mindazon tárgyak oktatását előírva, amelyeket a kassai jogakadémián is oktattak.² Létrejöttét az első évet követően az 1862 júliusában tartott tiszai evangélikus egyházkerületi gyűlés,³ egy évre rá pedig az állami hatóságok is elismerték.⁴

Az 1865/66-os tanévről megjelent tudósítvány alapján „*az eperjesi evang. egyházkerületi Collégium, köztudomás szerint, magába foglalja a hittani, három évi, továbbá a jogi, két évi ú.n. akadémiai tanfolyamot és nyolcz osztályú gimnáziumot: a Collegium a nevezett három intézetnek egysége*”.⁵ Az 1873/74-es tanévtől kezdve a kollégium tanítóképző intézettel bővült, minek következtében az eperjesi iskola már négy intézményből álló főiskola volt.⁶ Jogi képzését annak az 1874. május 19-én kelt 12.917. számú vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendeletnek következtében módosították, amely a jogakadémiák szervezetének újjászervezését tette kötelezővé.⁷

A rendelet által megkövetelt változtatások – az amúgy is gazdasági nehézségekkel küszködő kollégium – teológiai és jogi tanfolyama közül az utóbbi kapcsán az iskola pártfogósági gyűlését nehéz döntés elé állította. A nyolc tanerővel ellátott négyéves tanfolyam szervezésére nem volt meg a kellő anyagi háttér. Mégis a pártfogósági gyűlés 1875. július 15-i ülése a szükséges változtatás végrehajtását határozta el, az első két tanfolyamnak 1875/76-os tanévvel való indításával.⁸ Az anyagi eszközök hiányában – noha az 1875/76-os tanévben a két előkészítő osztály az új tanrend szerint megkezdte működését – 1875. július 15-én úgy döntött a pártfogósági közgyűlés, hogy a jogakadémiai stúdiumok az 1876. szeptember 4-ével kezdődő iskolaévtől szüneteljenek.⁹ A jogi oktatás csak az 1878/79-es tanévben indult meg ismét, akkor még csak az első két osztályban,¹⁰ majd az 1879/80-as tanévre a jog- és államtudományi szaktanfolyamok is megnyitáltak. Ettől kezdve a jogakadémia képzése oly módon folyt, hogy a hallgatók négy év elvégzésével mindazon tudásra szert tehettek, amelyekkel az egyetemen szigorlatokra póttanfolyamok nélkül mehettek. Ekkor nyolc tanszék, hat rendes és két rendkívüli magántanár alkották a jogakadémiát.¹¹

² Uo., 36.

³ Magyar Evangélikus Digitális Tár (MEDiT), Tiszai Evangélikus Egyházkerület jegyzőkönyvei 1823–1880, 1862. július 22–24. között tartott gyűlése, 12–13, <https://medit.lutheran.hu/site/konyv/1773#book/495>, hozzáférés: 2019. 01. 20.

⁴ VANDRÁK, *Az Eperjesi...*, 37.

⁵ Štátny archív v Prešove (a továbbiakban: SA Presov), Fond EK-P, inv. č. 9. *Tudósítvány az eperjesi evang. egyházkerületi collégiumról 1865/66*, 13.

⁶ HÖRK József, *Az eperjesi ev. ker. collégium története* (Kassa: Bernovits, 1896), 241–242.

⁷ Uo., 244.

⁸ SA Presov, Fond EK-P, inv. č 13. *Az eperjesi ev. collégium értesítője az 1874/75 tanévről*, 7.

⁹ SA Presov, Fond EK-P, inv. č 14. *Az eperjesi evang. ker. collégium értesítője az 1876/77. isk. évről*, 35.

¹⁰ Magyar Evangélikus Digitális Tár (MEDiT), *Az eperjesi evang. ker. collégium értesítője az 1878/79-ik isk. évről*, 77, <https://medit.lutheran.hu/site/konyv/3176>, hozzáférés: 2019. 01. 20.

¹¹ SA Presov, Fond EK-P, inv. č 11. *Az eperjesi ev. ker. collégium értesítője az 1879/80-ik isk. évről*, 38.

Annak ellenére, hogy az eperjesi kollégium egészen 1887-ig nem részesült államsegélyben,¹² pártfogósága és alapítványai segítségével mégis térsége jelentős szellemi központjává vált. Elhelyezkedése folytán kimondottan előnyös volt a felvidéki családok számára, mivel gyermekeik kisebb költségek árán, helyben tanulhattak.¹³ A későbbi eseményekre nézve fontos kiemelnünk azt a megegyezést, amely rendezte a kollégium felügyeletének kérdését. A pártfogósági gyűlés által 1892. augusztus 12-én elfogadott szabályzat értelmében a kollégium ügyeit ellátó ún. Kollégiumi Igazgató Választmányának tagjait az Ősi Pártfogóság, a tanári kar, valamint a kerületi közgyűlés delegálta egyenlő arányban, összesen 36 főt.¹⁴

Közvetlenül az első világháború időszakát megelőzően merült fel a jogakadémiai tanszékek száma bővítésének gondolata is. A tárgyalások alkalmával Eperjes szabad királyi város, Sáros vármegye törvényhatósága, továbbá eperjesi pénzintézetek is kötelezték volna magukat új jogi tanszékek felállítására és fenntartására, amellyel így már tíz tanszékből állt volna az intézmény. Ezzel a bővítéssel egy, a kor követelményeinek megfelelő, az állami királyi jogakadémiákat meghaladó jogi főiskola jöhetett volna létre.¹⁵ Sajnos a háború az újonnan felállított tanszékek betöltését már nem tette lehetővé.¹⁶

A jogakadémia helyzete a világháború alatt

Noha evangélikus háttérű intézmény volt, az eperjesi kollégium négy tanintézménye közül a jogakadémia esetében diákságának megoszlása kevésbé mutatott felekezeti jelleget a korszakban. Az utolsó békeévben – az 1913/14-es tanévben – 318 beiratkozott hallgatója közül 106 fő római katolikus, 77 fő lutheránus, 56 fő izraelita, 43 fő református, 4 fő görögkeleti, 1 fő unitárius felekezethez tartozott.¹⁷ Vallásfelekezeti különbség nélkül mind részesülhettek tandíjelengedésben, habár az „*evang. lelkészek, tanárok és tanítók fiai – szorgalom-tanúsítás esetén – külön folyamodás nélkül feltandíjmentességben*” részesülhettek.¹⁸

¹² HÖRK, *Az eperjesi...*, 290.

¹³ STIPTA István, „A Miskolci Evangélikus Jogakadémia (1919–1949)”, in *A Pécsi Püspöki Joglyceum emlékezete 1833–1923*, szerk. KAJTÁR István és POHÁNKA Éva (Pécs: PTE ÁJK, 2009), 65.

¹⁴ GÖMÖRY János, *Az eperjesi ev. kollégium rövid története (1531–1931)* (Prešov: Kósch Árpád könyvnyomdája, 1933), 42.

¹⁵ Evangélikus Országos Levéltár (a továbbiakban: EOL), Bruckner Győző hagyaték: *A tiszai evang. egyházkerület jogakadémiájának működése Miskolcon és kultúrjelentősége* I. kötet, 4–5; ugyancsak EOL, Tiszai Evangélikus Egyházkerület Levéltára, 139. doboz 470-es számú irat, *A Jogakadémia 10-ik tanszékeinek felállítása*.

¹⁶ BRUCKNER Győző, *A tiszai evangélikus egyházkerület miskolci jogakadémiájának multja az eperjesi ősi kollégium tükrében* (Miskolc: Ludvig István Könyvnyomdája [é. n.]), 29.

¹⁷ SA Presov, Fond EK-P, inv. č 54. *A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület Eperjesi collegiumának értesítője az 1913–14. tanévről*, 198.

¹⁸ SA Presov, Fond EK-P, inv. č 54. *A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület Eperjesi collegiumának értesítője az 1913–14. tanévről*, 241.

A háború kitörését követően nem csupán a tanerők és a diákság mozgósítása volt befolyással az akadémia addig nyugodt életére, hanem a keleti front közelsége is. Előbb 1914. szeptember 18. és november 8. között kiképzés céljára foglalta el a katonai parancsnokság az iskola főépületét, majd november 10-ét követően a harmadik hadsereg hadtáparancsnoksága számára adták át a főépület több helyiségét, annak november 25–27. közötti Kassára helyezését.¹⁹ Noha többször zavarta meg az oktatás menetét a katonaság beszállásolása, sőt az egyházi főhatóság 3795-1914-es számú leirata nyomán az előadások október 5-ét követően a kollégium mind a négy tanintézetében beszüntetésre kerültek, a még rendelkezésre álló helyiségekben, ha szűkösen is, de sor került a megfogvatkozott hallgatóság számára a rendes jogi előadásokat pótló órák megtartására.²⁰

A jogi képzés rövid ideig tartó megszüntéré a cári csapatok betörése nyomán a kiűritési parancs életbelépésével december 1. és 15. között került sor, míg a II. szemeszter rendszerűen zajlott.²¹ A rendkívüli helyzetben több vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelkezés született a hadba hívott diákok jogi tanulmányainak biztosítására. Egy részüknek ezen rendelkezések csonka tanulmányi évük beszámítását engedték meg, míg mások számára a II. félév során már márciusban letehető alapvizsga lehetőségét irányozták elő.²²

A legnagyobb kihívást a megmaradt tanári kar számára a harcoló kollégáik helyettesítése, valamint a mindinkább romló gazdasági helyzet jelentette. Előbbi megnövekedett feladatukat a tanárok ingyen látták el, mindent megtéve az oktatás minőségének biztosítására. Ugyan az egyetemes egyházi közgyűlés 1915. november 10–13. között tartott ülésén tárgyalt és el is fogadott egy tíz jogi tanszékre vonatkozó tervet, de mind az azt célzó Eperjes városával kötendő szerződés aláírását, mind pedig annak létrehozását békeidőre halasztotta.²³

1918-ban a vallás- és közoktatásügyi miniszter 16.385-ös számú rendelete biztosított lehetőséget arra, hogy azok a hallgatók, akik legalább két éve katonai szolgálatot teljesítenek, három hónapos szabadságuk alatt a jogakadémián előadásokat hallgassanak és az időszak végeztével vizsgát telessenek. Bár az eperjesi jogakadémia esetében csak egy ízben, március 1. és június 4. között került sor ilyen megtartására, annak nyomán növekedett a hallgatói létszám 200 fő fölé.²⁴

¹⁹ SA Presov, Fond EK-P, inv. č 54. *A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület eperjesi collegiumának értesítője az 1914–15. tanévről*, 15–16.

²⁰ MEDiT, Egyházkerületi jegyzőkönyvek, *Tiszai Evangélikus Egyházkerület jegyzőkönyvei 1914–1925*, 119, <https://medit.lutheran.hu/site/konyv/1975>, hozzáférés: 2019. 01. 20.

²¹ SA Presov, Fond EK-P, inv. č 54. *A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület eperjesi collegiumának értesítője az 1914–15. tanévről*, 61.

²² Uo.

²³ Magyar Evangélikus Digitális Tár (MEDiT), *A Tiszai Ág. Hitv. Egyházkerület Eperjesi Collegiumának értesítője az 1915/16. tanévről*, 46, <https://medit.lutheran.hu/site/konyv/1975/3213>, hozzáférés: 2019. 01. 20.

²⁴ SA Presov, Fond EK-P, inv. č. 57. *A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület eperjesi collegiumának értesítője az 1917–18. tanévről*, 36.

Megelőzni az elkerülhetlent

A Csehszlovák állam 1918. október 28-i kikiáltását és a szlovákoknak október 30-án Turócszentmártonban deklarált kiválását követően,²⁵ egy rövid ideig a helyi közigazgatáshoz hasonlatosan Eperjes iskolája is folytatta működését. Bár a térség lakosságának egy része akkor még bízott a békekonferencia kedvező döntésében, akadtak kételkedők is. Az eperjesi jogakadémia dékánja,²⁶ dr. Mikler Károly egyike volt azoknak, akik az októberben bekövetkezett forradalom és a csehszlovák haderő Felvidéken kibontakozó előrenyomulása kapcsán reálisan látták a helyzetet. A dékán ugyanis biztos volt abban, hogy Eperjes garantált elvesztével iskolájának túlélése csakis annak elköltöztetésével lesz biztosítható.²⁷

A költözés ügyében megtett első lépéseként 1918. december 5-én személyesen találkozott a tiszai egyházkerületi püspökével, Geduly Henrikkel Budapesten, aki az evangélikus egyház püspökeinek konferenciáján vett részt. A püspök és a konferencia támogatását megszerezve a dékán már másnap a püspök kíséretében felkereste Lovászy Márton vallás- és közoktatásügyi minisztert. Céljuk nem csupán az volt, hogy a költözéshez az állam hozzájárulását megszerezzék, de egyúttal megnyerjék annak anyagi támogatását is vállalkozásukhoz. Mindkét ügyben sikert arattak, hiszen december 7-i dátummal megjelent rendeletében a miniszter nem csupán a jogakadémia, hanem a kollégium teológiai akadémiajának áthelyezéséhez is hozzájárult.²⁸ Ami pedig az ügy pénzügyi biztosítását illeti, ígéretet tett arra nézve is, hogy az addig folyósított állami segílyt a költözést követően is megkapja majd az intézmény, valamint arra is, hogy a költözés költségeihez támogatást fog nyújtani.²⁹

A kollégium egyházi főhatósága, a Tiszai Evangélikus Egyházkerület és a szakminisztérium jóváhagyása azonban nem volt önmagában elegendő. Egyrészt a költözéshez még szükséges volt az iskola másik fenntartójának, az úgynevezett Ősi Pártfogóságnak az engedélyére,³⁰ továbbá biztosítani kellett a kultuszminiszteri leiratban szereplő város – Miskolc – hozzájárulását is. Az utóbbi ügyében Mikler Károly december 7-én bocsátkozott tárgyalásba Miskolcon a város polgármesterével, dr. Szentpáli Istvánnal,

²⁵ EOL, Bruckner Győző hagyaték: *A tiszai evang. egyházkerület jogakadémiajának működése Miskolcon és kultúrjelentősége* I. kötet, 6.

²⁶ 1903/1904 szeptemberében nevezték ki.

²⁷ EOL, Bruckner Győző hagyaték: *A tiszai evang. egyházkerület jogakadémiajának működése Miskolcon és kultúrjelentősége* I. kötet, 6.

²⁸ MIKLER Károly, *Az eperjesi ág. hitv. ev. egyházkerületi collegiumi jogakadémiajának 1918. december hó 28-án bekövetkezett cseh megszállás következtében Miskolcra történt áthelyezése* (Sárospatak: Ref. Főiskola Könyvnyomdája, 1922), 3.

²⁹ EOL, Bruckner Győző hagyaték: *A tiszai evang. egyházkerület jogakadémiajának működése Miskolcon és kultúrjelentősége* I. kötet, 7.

³⁰ 1892-es megállapodás alapján – míg a pártfogóság továbbra is tulajdonosa maradt az intézménynek – az egyházkerület hatásköre adminisztratív és oktatási ügyek intézésére terjed ki.

aki az iskola ügyének pártfogásáról biztosította a dékánt, amennyiben az írásos, hivatalos formában is benyújtja a miniszteri dokumentum átíratát.³¹

A város vezetősége december 19-re hívta egybe a törvényhatósági bizottságot. Azonban a dékán már az informális megbeszélések során ígéretet kapott arra, hogy iskolája működéséhez a „*város fűtéssel és világitással megfelelően ellátott*” épületet, továbbá annak fenntartásához évi 25 000 korona segélyt fog biztosítani.³²

Bár a tárgyalások eredménnyel kecsegtettek, csak lassan lehetett a kérdésben előrébb jutni. Miután december 8-án megérkezett Eperjesre, Mikler tájékoztatta tárgyalásai eredményéről a jogakadémia tanári karát és a kollégium felügyelőségét is, sürgetve az Ősi Pártfogóság mihamarabbi egybehívását. Bár az utóbbi testülettől korábban nem kapott felhatalmazást ilyen ügyben tárgyalások megtételére, mindazonáltal bizakodott, hogy ahhoz megnyeri azok utólagos jóváhagyását. Meggyőződését az is táplálta, hogy már birtokában volt az egyik fenntartó beleegyező nyilatkozatának.³³ Csalódnia kellett, ugyanis a hagyományos protestáns önkormányzatiság, amely a történelem során oly sokszor védőpajzsát jelentette az egyes intézményeknek, ez alkalommal akadályozó tényezőnek bizonyult.

1918. december 15-én kelt Geduly püspöknek írt levelében Mikler dékán két kérdésre hívta fel a figyelmet. Az első, „*menekülésszerűen hagyjuk-e itt Eperjest, még mielőtt a csehek bejőnnek?*” volt. E tekintetben reálisan látta a helyzetet a dékán, amennyiben tisztában volt vele, hogy cseh megszállás esetén a kollégium minden ingóságára (épületek, felszerelések, irattár és gyűjtemények) az új hatóságok minden jog mellőzésével a sajátjukként fognak tekinteni. Második kérdése, miszerint „*bevárjuk-e az összes alkotmányos tényezők végleges döntését az áthelyezés kérdésében s csak azután egyezünk meg Miskolccal*” volt. Részletes javaslata bemutatásától eltekintve fontos kiemelni, hogy érzékelve az idő szorítását, a püspök felhatalmazását kérte az alábbiak szerint:

„A vis major-ra való tekintettel az áthelyezéshez, illetve a Miskolccal való végleges – esetleg utólagos jóváhagyást igénylő – egyezség megkötéséhez az alkotmányos hatóságok: egyházkerületi közgyűlés és az ősi pártfogóság hozzájárulása mellőzessék, hanem végső esetben elegendő legyen méltóságod felhatalmazása, mint ki felügyeleti jogánál fogva, pláne ilyen rendkívül kockázatos időben – a főiskola érdekeinek megvédésére hivatott és jogosult.”³⁴

A hierarchiát azonban nem lehetett megkerülni, így a Miskolcra meghirdetett gyűléssel egy időben december 19-re hívták össze Eperjesre a pártfogóságot. Ugyan e testü-

³¹ OSZK, Mikrofilmtár, FM3/867, *Miskolczi Napló* 1901–1919, 1918. december 11-én megjelent számában „*Miskolcra költözik az eperjesi jogakadémia*” címmel közöltek tudósítást a tárgyalásról.

³² MIKLER, *Az eperjesi ág. hitv...*, 5.

³³ Uo., 6.

³⁴ EOL, Tiszai Evangélikus Egyházkerület Levéltára, V/4. Jogakadémia 1874–1928, 139. doboz, 700. számú irat.

lethez megérkezett Geduly Henrik püspöknek a december 5-i tárgyalásra hivatkozó leirata – amely a két akadémia megszállás elől való ideiglenes Miskolcra költöztetéséről szólt –, de a jogakadémia tanári karának költözésre vonatkozó indítványát végtére is elutasította a szervezet.³⁵ Egyrészt a tanárok kérelmére menekülésként és nem az intézmény megmentésére irányuló törekvésként tekintettek,³⁶ de szerepet játszott döntésükben az ebben az időszakban szárnyra kelt rémhír is, miszerint Miskolcot is elcsatolják majd az ország területétől. „Egyik hír kergeti a másikat, egyik lehetetlenebb a másinál arról, hogy a csehek megszállják e Miskolcot. Suttognak az emberek, gonoszlelkűek felelőtlenül rémhíreket helyeznek el, amelyek azután gazdátlanul terjednek és nyugtalanságot keltenek.”³⁷ Ezek fényében tehát hiába érkezett Miskolcra kedvező hír, a jogakadémia pártfogósága kivárt. A döntés már csak azért is meglepetésként érthette Miklert, mivel – saját visszaemlékezéséből tudjuk – a miskolci gyűlést megelőző napon nem csupán a teológia, hanem a főgimnázium és a tanítóképző intézet vezetője is arra kérte, az ő intézményük miskolci elhelyezése ügyében is járjon közben.³⁸

Miskolcon pedig már várták az intézményt. A *Miskolczi Napló* 1918. december 21-i számában „A város hajlandó minden áldozatra az eperjesi főiskola idehelyezéséért” címmel jelent meg a megelőző napokban lefolyt közgyűlés rövid összefoglalója. Ezen a város előljárósága annak anyagi erejéhez mérten vállalta az iskola támogatását, közgyűlése pedig egyhangúlag szavazta meg az annak költözésére vonatkozó indítványt.³⁹

Minden készen állt tehát, de az intézmény mégsem mozdulhatott. A késelem hatalmas hibának bizonyult, ugyanis 1918. december 28-án a „cseh-szlovák” hadsereg minden ellenállás nélkül szállta meg Eperjes városát. Ahogy számítani lehetett rá, az új katonai és politikai vezetés a jogakadémia működését betiltotta és kifejezte, hogy annak fenntartásában nem érdekelt, a katonaság pedig néhány nap múlva megszállta a kollégium főépületét.⁴⁰

Az elszalasztott lehetőséget követően egy sokkal rosszabb helyzetből indulhattak újra a tárgyalások. Mikler Károly január 16-án titokban utazott Miskolcra, hogy megerősítse annak polgármesterével korábban megkötött megállapodását. Az intézmény elhelyezésére e tárgyalások során korábban javasolt kaszárnya helyett a városháza épületének II. emeletét ajánlották fel.⁴¹ Ugyan sokáig tartva attól, hogy a cseh hadsereg

³⁵ EOL, Bruckner Győző hagyaték: *A tiszai evang. egyházkerület jogakadémiájának működése Miskolcon és kultúrjelentősége* I. kötet, 8.

³⁶ MIKLER, *Az eperjesi ág. hitv...*, 7.

³⁷ Az időszak bizonytalanságát jól jellemzi a *Miskolczi Napló*, 1919. január 16. számában megjelent „Miskolcot nem szállhatják meg a csehek című tudósítása”.

³⁸ MIKLER, *Az eperjesi ág. hitv...*, 7.

³⁹ A *Miskolczi Napló* mellett MIKLER, *Az eperjesi ág. hitv...*, is olvasható a 18–19. oldalon a december 19-i közgyűlés kivonata.

⁴⁰ MIKLER, *Az eperjesi ág. hitv...*, 8.

⁴¹ OSZK, Mikrofilmtár, FM3/867, *Miskolczi Napló*, 1919. január 18., 4.

esetlegesen Miskolcot is megszállja, az egyházkerület püspöke, Geduly Henrik sokáig habozott, végül saját felelősségére az átköltöztetés elrendeléséről döntött.⁴²

A kialakult új politikai helyzetben az Ősi Pártfogóság és a kollégiumi igazgatóválasztmány még 1919. február 14-i ülésén fenntartói és felügyeleti jogkörét lényegében a Tiszai Evangélikus Egyházkerület püspökére és a kollégiumi felügyelőre ruházta át. Azonban az utóbbi csakhamar lemondott tisztségéről, így a püspök egészen az 1922-es egyházkerületi gyűlésig egymaga gyakorolta a fenntartói jogokat.⁴³ A helyzet azonban ezzel cseppet sem javult, hiszen a költözés ügyének kérdésébe egy új fórum, a „cseh-szlovák” politikai hatóságok kapcsolódtak be. Esetükben pedig nem a költözés ténye, hanem leginkább a jogakadémia vagyonának ügye vált érdekessé.

Így az 1919. február 15-én tartott kollégiumi választmányi gyűlés, amelyen a szlovák közoktatásügyi referens is jelen volt, egyhangú döntést hozhatott a jogakadémia költözéséről. A „cseh-szlovák” kormány tanügyi referense Anton Štefánek és a kollégium igazgatótanácsa között 1919. március 4-én lefolyt tárgyalás során a cseh fél nyilvánvalóvá tette szándékait. Ez alapján az eperjesi kollégium teológiai fakultása is feleslegesnek minősült, mivel annak szerepét a pozsonyi egyetemen szervezendővel kívánták pótolni. Ezzel együtt a jogakadémia fenntartása indokolatlannak tűnt számukra. A referens a jogakadémia költözése kapcsán sem látott akadályt, mivel lehetetlennek tartotta az intézmény megtartását úgy, hogy az „*Magyarország számára neveljen jogászokat*”.⁴⁴

A tárgyalások alkalmával Mikler dékánnak sikerült kieszközölnie, hogy a jogakadémia bútorzatának, felszerelésének és kéziratárának egy részét is elköltöztethessék. Érvelésének alapját ebben a kérdésében az jelentette, hogy az említett vagyontárgyak felekezeti és nem állami vagyont képeztek, és ebből kifolyólag semmi esetre sem eshetek a hadizsákmány jogi kategóriájába. Elveszett azonban a jogakadémia közel 29 000 kötetes jogi könyvtára, mivel a dékán csupán mintegy 30 értékes kötetet tudott átmenekíteni a kézikönyvtárból.⁴⁵

Új helyen – Az intézmény helyzetének rendeződése

A költözésre 1919. március 14-én került sor. Az Eperjesről elűzött intézmény Miskolcon, a Városháztér 14-es épületének II. emeletén kapott 14 helyiséget, ahol a dékán

⁴² EOL, Bruckner Győző hagyaték: *A tiszai evang. egyházkerület jogakadémiájának működése Miskolcon és kultúrjelentősége* I. kötet, 9. – Erre vonatkozó leírata 1919. február 9-én kelt.

⁴³ MEDiT, Egyházlátogatási jegyzőkönyvek, Iskolák 1862–1944, Jogakadémia, *Jogakadémia 1932-es Canonica Visitatio-jának jegyzőkönyvéből*, 1932, 3, <https://medit.lutheran.hu/site/konyv/1697>, hozzáférés: 2019. 01. 20.

⁴⁴ GÖMÖRY, *Az eperjesi ev. kollégium...*, 71–72.

⁴⁵ EOL, Bruckner Győző hagyaték: *A tiszai evang. egyházkerület jogakadémiájának működése Miskolcon és kultúrjelentősége* I. kötet, 17–18.

1919. március 15-ével kezdte meg működését.⁴⁶ Az átköltöztetett és szerény körülmények között induló intézményben csak néhány hétig működhetett háborítatlanul a tanítás. A Tanácsköztársaság kikiáltását, vagyis 1919. március 21-ét követően napokon belül a jogakadémián – a közoktatásügyi népbiztos március 31-i rendeletének köszönhetően – szüneteltek a vizsgák, előadásokat azonban még tartottak.⁴⁷

Az új, berendezkedni vágyó politikai rendszer az iskola tanáraitól, név szerint a miskolci vörös haderő-parancsnokság tisztjeitől és altisztjeitől heti két alkalommal ún. „*sociológiai öntudatosító*” (a dékáni jelentés szerint „*helyesebben propaganda*”) előadások tartását várta el. A tanárok meggyőződésével ellentétes előadások követelménye okán és a politikai helyzet súlyosbodását követően, a jogakadémián április végén megszűntek az előadások. A tanárok távollétében az akadémia értéktárgyaiban és az ott lakó tanárok tulajdonában is veszteségek keletkeztek a fosztogatások nyomán.⁴⁸ Utóbbi esetről – püspökének írt egyik panaszos hangú levelében – a dékán így emlékezik vissza:

„Emellett a vörös katonaság miskolci garázdálkodásakor kiraboltak, ruháimat, cipőimet, ágyneműmet, fehérneműmet elvitték, s ezzel legalább 50,000 korona kárt okoztak. Nem hiszem, hogy a Collegium bármely intézetének tanára ilyen kárt szenvedett volna, s ennyire feláldozta volna magát a főiskoláért.”⁴⁹

Érdekes momentuma a jogakadémia tanácsrendszer alatti történetének Mikler Károly visszaemlékezései alapján az az eset, amikor a megkövetelt órák megtartására a jogakadémia tanárai részéről nem akadt jelentkező. Ennek apropóján a katonai parancsnok 1919. április 26-án hivatalában kereste fel a jogakadémia dékánját. A dékánt és kollégáit is forradalmi törvényszék elé állítással fenyegette meg, amennyiben a továbbiakban is engedetlenséget mutatnak.⁵⁰

Az intézmény elmenekült, szétszéledt tanárai csak a román megszállás alatt, 1919 októberében folytathatták miskolci működésüket. Az átköltözést megtagadó vagy más helyre távozóok miatt egy jelentős mértékben lecsökkent tanári kar gyűlt össze.⁵¹ A tanévet október 1-jén megnyitó Mikler Károly mellett csak Maléter István és

⁴⁶ EOL, Miskolci Jogakadémia Levéltára, A tiszai egyházkerület jogakadémiája Kari ülések jegyzőkönyve 1910–1919, 1919. október 15-én tartott ülése, 2.

⁴⁷ STIPTA István, „Hetven éve történt. Az eperjesi evangélikus jogakadémia áttelepülése 1918/19-ben”, *Napjaink irodalmi és művelődési lap*, 28 (1989): 12.

⁴⁸ EOL, Tiszai Evangélikus Egyházkerület levéltára, III./10. Egyházkerületi közgyűlés, 40. doboz, 1920. október. 27. gyűlés dékáni jelentés, 1. – EOL, Tiszai evangélikus egyházkerület levéltára, V/4 Jogakadémia 1874–1928, 139. doboz, 970/1919 november 20., *Mikler Károly jelentése a jogakadémia helyzetéről márc. 19 óta*, 2.

⁴⁹ EOL, Tiszai evangélikus egyházkerület levéltára, V/4. Jogakadémia 1874–1928, 139. doboz, 267. sz. irat, *Mikler Károly levele a püspökének*.

⁵⁰ MIKLER, *Az eperjesi ág. hitv...*, 10.

⁵¹ EOL, Miskolci Jogakadémia levéltára, A tiszai egyházkerület jogakadémiája Kari ülések jegyzőkönyve 1919–1926, 6, 15.

Sztehlo Zoltán volt kezdetben jelen, majd október 17-én a tanári kar Obetkó Dezsővel egészült ki.⁵²

1919. október 16-án az iskola mind a négy évfolyamán kis létszámú diákság számára indult újra az oktatás a régi szabályokon nyugvó tantervfelosztás szerint.⁵³ A jogakadémiai képzés megindulásának dátuma már csak azért is kiemelendő, mivel 1919. októberi tanévkezdésével a miskolci jogakadémia volt az ország egyedül működő főiskolája. Éppen ezért a rendkívüli helyzet folytán az intézménybe olyan hallgatókat is felvettek és levizsgáztattak, akik korábban más iskolába jelentkeztek vagy képzésükben a korábbi háborús idők során maradtak el.⁵⁴

Bár az intézmény helyzete később, alkalmazkodva új körülményeihez, némiképpen stabilizálódott és tanárainak számában is gyarapodott, gazdasági helyzetében azonban korántsem maradt biztosított. Viszont a miskolci jogakadémiának Klebelsberg Kunó kultuszminister gazdasági intézkedései nyomán bekövetkezett későbbi nehéz helyzete már történetének egy másik fejezetét jelenti.

⁵² EOL, Tiszai evangélikus egyházkerület levéltára, V/4. Jogakadémia 1874–1928, 139. doboz, 970/1919. november 20., *Mikler Károly jelentése a jogakadémia helyzetéről márc. 19 óta*, 5–6.

⁵³ EOL, Miskolci jogakadémia levéltára: *A tiszai egyházkerület jogakadémiája Kari ülések jegyzőkönyve 1919–1926*, 8, 16.

⁵⁴ СТИПТА, „A Miskolci...”, 69.